

banja mu pripisuje tudi krivdo za velike izgube nedolžnega prebivalstva. Pripisuje mu celo direktno uničevanje domačega prebivalstva (stran 348).

V nasprotju s stališčem do partizanov je Vauhnikovo stališče do kontrarevolucije oziroma do domobrancev zelo obzirno. Njihova dejanja je enostavno zamolčal. Na domobranci pravzaprav ne vidi nič črnega. Obračunavanje s partizani pripisuje eksponentom tretje internacionale. Sodelovanja domobrancev in njihovih očetov z okupatorjem nikjer ne omenja, pravzaprav ga celo zanika. »... V mali Sloveniji ni bilo izdajalcev, bili so vsi do zadnjega proti okupatorjem, bile so samo različne struje,« pravi na strani 304. Na drugem mestu označuje domobrance kot »demokratsko usmerjene borce«. Res čudna je bila demokracija teh demokratskih borcev, ki so prav med avtorjevim delovanjem v Ljubljani prisegli zvestobo Hitlerju. Seveda je po Vauhnikovem mnenju šlo verjetno tudi tedaj le za »pritajevanje' samega sebe pred premočnim sovražnikom... Kako daleč je to pritajevanje v tistem času pripeljalo sovražnike osvobodilnega gibanja, moremo razbrati iz mnogih dokumentov tistega časa. Za konkreten primer bi navedli samo enega, namreč poročilo uprave policije v Ljubljani — organizacijskemu štabu Slovenskega domobranstva v Ljubljani, ki ima na prilogi s tinto pripisano, da je bilo 22. decembra 1943 poslano komandantu Lohu. To poročilo dobesedno pravi: »Domobranska komanda je izročila v sodne zapore, ker v policijskih ni bilo prostora, sledeče partizanske agitatorje, ki so na razpolago GESTAPU: ...« (Arhiv IZDG). Poročilu je dodan seznam ljudi. — Razume se, da si je nemogoče misliti, da bi Vauhnik ne vedel za taka dejanja »demokratsko usmerjenih borcev«. Če je taka dejanja zamolčal, je storil zato, ker se je pač strinjal z njihovo politično filozofijo, usmeritvijo itd.

V skladu s stališčem do partizanov je Vauhnikovo gledanje na Sovjetsko zvezo. Njeno moč presoja v širokem okviru svetovnega dogajanja. Kakor pa na eni strani priznava njene vojaške sile in zasluge teh sil v boju proti nacistični Nemčiji, tako izraža nezadovoljstvo z naraščanjem njenega političnega vpliva. Od zahodnih zaveznikov je pričakoval, da bodo udarili na Balkan in potisnili nazaj oziroma preprečili prodor sovjetskega vpliva. Ko se to ni zgodilo, je svoje razočaranje izrazil z besedami: »... Tako je komunistična ideologija dobila premoč, namesto da bi nastopilo ravnotežje sil, ki bi ga invazija zahodnih zaveznikov na Balkan gotovo dosegla« (str. 341—342). Vauhnik misli celo, da je sadove končne zmage pobrala samo Sovjetska zveza, zahodni zavezniki pa so ostali praznih rok (stran 414).

O Vauhnikovi knjigi Nevidna fronta moramo na koncu reči, da jo je napisal pisec, ki v stilu svojega pisanja ne zanika svojih kontrarevolucionarnih stališč in gledanj. Pri uporabi njegovih podatkov bo sleherni prav zaradi metode njegovega pisanja moral biti zelo kritičen.

F. Š.

Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia. Università degli studi di Trieste, akademsko leto 1965—1966, 2. zv. (Gradivo mednarodnega posvetovanja).

Filozofska fakulteta univerze v Trstu je v sporazumu z Deželnim odposlanstvom za zgodovino italijanskega osvobodilnega gibanja v Julijski krajini (Deputazione Regionale per la Storia del Movimento di Liberazione Italiano nella Venezia Giulia) organizirala v dneh 5. in 6. junija 1965 mednarodno posvetovanje O ideji mednarodnega sodelovanja v evropskem odporiškem gibanju.

Filozofska fakulteta v Trstu je referate, prebrane na tem posvetovanju objavila v svoji redni reviji Annali in zvezek posvetila svojemu medtem umrlemu predstojniku prof. Leonardu Ferreru, pobudniku posvetovanja.

Prof. Giulio Cervani je v predgovoru med drugim zapisal, da so se organizatorji posvetovanja spoprijeli s težkim vprašanjem, ko so se odločili za tematiko o mednarodnem sodelovanju, ki je za mesto, kakršno je Trst, posebej kočljiva. Svojo odločitev so takole utemeljevali: »Prav je, da se o teh vprašanih razpravlja v Trstu v okviru mlade univerze mesta, ki je bilo, kakor malokatero izpostavljeno političnim posledicam vojne. V letu 1945 ga je zadela preizkušnja tragičnega 'spopada' med dvema odporničskima gibanjima, italijanskim in slovenskim, ki sta izšli iz različnih, nasprotujočih si predpostavk narodnega in nacionalističnega značaja. Prav je, da je tako posvetovanje v mestu, za katerega so značilne tradicionalna kozmopolitska preteklost, odprtost in odklanjanje predsodkov. Kljub temu pa je Trst, zaradi zgoraj omenjenih posledic, vse premalo razpravljal o pojavih odporničskega gibanja. Mnogo več besed, kričanja ali obrekovanja so povzročila čustva in ozemeljske zahteve, kakor pa težnja po kritični presoji odmaknjene preteklosti. Ta pojav je sicer razumljiv za obmejno ozemlje, toda ni nepremagljiva ovira za razpravo med ljudmi dobre volje (stran 10).«

Vabilo k sodelovanju so prejeli znanstveniki iz šestih evropskih držav, vzhoda in zahoda. Jugoslavijo je zastopal profesor ljubljanske univerze dr. Metod Mikuž.

V Annalish so objavljeni referati takšni, kakršni so bili prebrani na posvetovanju.

Prof. Enzo Colotti je v referatu *Solidarietà europea e prospettive di un nuovo ordine internazionale nel pensiero della Resistenza italiana* (str. 15—51) analiziral stališča italijanskega gibanja do mednarodnih vprašanj. Obdelal je razvoj odnosov treh glavnih struj italijanskega gibanja, komunistične, socialistične in akcijske, do posameznih vprašanj, kot so vprašanje državne meje v Julijski krajini in v Valle d'Aosta ter vprašanje italijanskih kolonij. S tem v zvezi je obravnaval še načrte za mednarodno reševanje spornih vprašanj, ki so nastajali že v dobi boja za osvoboditev ter ideje o povojni federaciji narodov, kakor so se pojavljale od začetka svetovnega spopada.

Sekretar odbora za zgodovino druge svetovne vojne prof. Henri Michel je v sestavku *L'idée de la coopération internationale dans la résistance française* (str. 55—65) ugotavljal, da je bilo francosko odporniško gibanje predvsem domovinska vojna. Tudi načrti o neki novi povojni mednarodni ureditvi niso imeli širšega odmeva in niso vplivali na razvoj francoskega gibanja. Bili so le plod idej posameznikov, ki pa so ostale slej ko prej osamljene.

Profesor ljubljanske univerze dr. Metod Mikuž je referat *L'idea della collaborazione internazionale nella Resistenza jugoslava* (str. 69—87), razdelil na tri dele, v uvodu pa je opozoril na vire in literaturo. V prvem delu je prof. Mikuž obrazložil začetke in posebnosti narodnoosvobodilnega boja v posameznih pokrajinah s poudarkom na različnih notranjih in zunanjih okoliščinah, ki so vplivale na ta razvoj. V drugem delu je analiziral uresničenje ideje internacionalizma v medsebojni pomoči jugoslovanskih narodov in pomoči našega gibanja sosednjim deželam ter prispevek nejugoslovanskih ljudstev partizanskemu boju na našem ozemlju, s poudarkom na sodelovanju italijanskih partizanskih enot v sestavu NOV. V tretjem poglavju je strnjeno prikazan diplomatski boj za mednarodno priznanje pridobitev NOB jugoslovanskih narodov.

Poljski zgodovinar Stanislaw Okecki je referat *De quelques aspects de l'idée de la coopération internationale dans la résistance polonaise (1939—1945)* (str. 91—102) posvetil sodelovanju poljskega gibanja s sovjetskimi partizani tako na ozemlju Poljske kakor na ozemlju Ukrajine in Belorusije, kjer se je gibanje več

narodov prepletalo. Zanimivi in novi so podatki o sodelovanju nemških vojakov s poljskim odporniškim gibanjem. Čeprav so bili ti stiki omejeni in so se le postopoma krepili, sorazmerno z nemškimi porazi na bojiščih, so odražali protifašističnega duha, ki se je porajal in razvijal v vrstah okupacijskih sil, po drugi strani pa pozitiven odnos zatiranih Poljakov do nemškega ljudstva, ker ga niso istovetili z nacizmom.

Tržaški zgodovinar profesor Carlo Schiffrer je orisal narodne in mednarodne značilnosti odporniškega gibanja v Trstu (Aspetti nazionali ed internazionali della Resistenza triestina, str. 105—116), ki so bile plod različnih nazorov in programov političnih skupin v italijanskem odboru za narodno osvoboditev (CLN) na drugi strani pa razlik med CLN in OF. Na odporniško gibanje v Trstu so po mnenju avtorja vplivale stare težnje dveh nacionalizmov. Politične skupine v CLN so vztrajale v trdni veri, da je pripadnost Trsta Italiji nesporna, kar je izviralo še iz časov iredentističnega gibanja. Jugoslovanski narodi pa so sprejemali sklepe o priključitvi tega ozemlja k Jugoslaviji, ki so bili sicer utemeljeni s krvnim plebiscitom, toda niso dobili mednarodne potrditve. Prof. Schiffrer je z italijanskega zornega kota dopolnil prispevek prof. Mikuža, kar ugotavlja tudi Cervani v uvodu. Prispevka slovenskega in italijanskega zgodovinarja, pravi Cervani, sta prvič omogočila razpravo na univerzitetni ravni med znanstveniki obeh narodnosti. Ta razprava je izražala zgolj težnjo po medsebojnem razumevanju in pojasnjevanju (stran 10).

Referat prof. Herberta Steinerja, upravnika dokumentacijskega centra o avstrijskem odporniškem gibanju, La cooperazione internazionale nella Resistenza austriaca (tekst je v nemščini, str. 119—124), je kratek in stvaren. Avtor se je omejil na opis sodelovanja avstrijskih protifašistov v gibanjih sosednjih držav in na nekatera dejstva, ki so vplivala na odporniško zavest.

Obsežnejše je delo prof. Antonina Snejdareka, ravnatelja inštituta za sodobno zgodovino pri Akademiji znanosti v Pragi. V sestavku L'idea della collaborazione internazionale nella Resistenza cecoslovacca durante la seconda guerra mondiale (str. 127—140) je posegel v dobo habsburške monarhije in predvojne češkoslovaške republike ter s podrobnimi podatki prikazal boj Čehov in Slovakov za lastno osvoboditev, katero pa so v končni fazi pričakovali le od Rdeče armade.

V obravnavanem zvezku Annaľov so torej objavljeni vsi referati s posvetovanja, ne pa tudi razprava, ki je težila zlasti po podrobnejši osvetlitvi nekaterih odprtih vprašanj. Italijanski zgodovinar Vaccarini je npr. želel pojasniti glede Stalinovega odklonilnega stališča do avtonomije jugoslovanskega odporniškega gibanja. Na vprašanje je odgovarjal prof. Mikuž, ki je opozoril na nedostopnost nekaterih virov, kar zavira dokončno osvetlitev tega problema. Tajnik tržaške pokrajinske sekcije krščanskodemokratske stranke, Guido Botteri je tudi posegel v razpravo in med drugim priporočil ustanovitev mednarodne študijske skupine, ki bi proučila skupna in sporna vprašanja. Zametek tega dela naj bi predstavljalo tržaško posvetovanje, ki je po njegovem in po mnenju drugih udeležencev nesporno uspelo.

Dvodnevna raprava med znanstveniki šestih evropskih držav je zbudila živo zanimanje tržaške javnosti, o čemer pričajo obsežna poročila v dnevnem tisku vseh barv. Naj dodam še to, da taka mednarodna srečanja niso pomembna samo zaradi medsebojne izmenjave znanstvenih dosežkov, temveč tudi zato, ker omogo-

čajo navezavo osebnih stikov in neposredno izmenjavo mnenj med raziskovalci, ki se vsak po svoje ukvarja z vsem skupno zgodovino odpora proti okupatorju in proti nacifašizmu.

Milica Kacin-Wohinz

Maks Muchitsch, Die Partisanengruppe Leoben — Donawitz. Europa Verlag, Wien (1966), 67 strani.

Knjižica osebnih doživetij ni zanimiva le kot donesek k poznavanju avstrijskega odpora, ampak tudi kot pričevanje povezanosti zgornještajerskih protinacistov z narodnoosvobodilnim bojem slovenskega naroda. Ob tem se avtorjev prikaz omejuje na skupino štajerskega odporniškega gibanja, iz katere je leta 1943 zrastle prva organizacija Avstrijske osvobodilne fronte (ÖFF) v deželi.

Prve začetke širše protinacistične organizacije postavlja avtor v sredino leta 1942. Opozarja tudi na njeno povezanost s slovenskim osvobodilnim gibanjem na Koroškem, pa tudi s tamkajšnjimi protinacisti nemškega jezika (očitno se nanašajo te vezi na beljaško organizacijo KPA, obnovljeno leta 1942). Naslednje leto je v jeseni bila prav na pobudo te organizacije v kraju Krumpfen blizu Troifacha ustanovna konferenca ÖFF, na kateri so med drugim govorili o pripravah na oboroženo vstajo ter sklenili tesneje se povezati s slovenskim osvobodilnim gibanjem. Na ponovni konferenci, udeležili so se je tudi zastopniki Judenburga, Gradca, Beljaka in osrednjega vodstva KPA, so sklenili pričetj oborožene akcije na pomlad 1944 (prim. tudi prispevek istega avtorja v zborniku *Aus der Vergangenheit der KPÖ*. Wien 1961, str. 100—103). In res zasledimo maja 1944 prvo nemško vojaško akcijo proti leobenski skupini partizanov, katere borbena pot sledimo v Muchitschevi knjižici tja do zmage nad nacizmom.

Opozorimo naj še, da so bile od druge polovice leta 1944 v osrednjem odboru ÖFF za štajersko in Koroško zastopane vse tradicionalne smeri avstrijskega političnega življenja: KPA sta zastopala sekretar CK Franz Honner in član CK Friedl Fürnberg, socialiste Fritz Matzner, po drugi svetovni vojni namestnik štajerskega deželnega glavarja, revolucionarne socialiste Erwin Scharf s Koroškega, krščanske socialce pa dr. Robert Tschuber (*Der Neue Mahnruf*. Wien 1965, št. 10).

Tone Zorn

Malte Olschewsky, Die psychologische Kriegsführung und Propaganda der Titopartisanen in Kärnten und Slowenien. Neobjavljena disertacija na dunajski filozofski fakulteti, 1966.

Brez globljega poznanja zadevne literature s suvereno besedo ocenjevati politični razvoj stare Jugoslavije, problematiko NOB, še posebej na ozemlju osrednje Slovenije in Koroške je vsekakor nedopusten način raziskave zastavljene naloge. Tudi nepoznavanje jezikov jugoslovanskih narodov ne opravičuje tega postopka in posledice take delovne metode se zrcalijo skoro na vsaki strani ter opozarjajo na nedoraslost zastavljeni nalogi. Tudi dejstvo, da doktorand ni historik (dokončal je študij novinarstva), ne more opravičiti tega, kar je pred nami. To velja tembolj za vrsto predstav in sklepov, ki se bodo očitno pokazali tudi v delih tujih raziskovalcev, ki jih zanimajo vprašanja našega narodnoosvobodilnega boja in ki iz podobnih vzrokov ne bodo upoštevali vsaj dela naše literature.